

В усіх населених пунктах, в усі часи завжди були люди, які добре знали навколишню місцевість, її природу, минуле і сучасне життя. Свої знання вони усно чи у формі різних документів передавали майбутнім поколінням. Такою людиною, на мій погляд, є Іван Олексійович Вознюк — житель села Рокитне. Мабуть, мало є односельчан, які б не знали цю людину, бо ті, хто з ним спілкується завжди, відзначають його гостру пам'ять, небияку історичну обізнаність, а головне — любов до рідного краю. Чесно і сумлінно пропрацював Іван Олек-

МОГИЛОЧКИ, Кобила, Ступське, Бор, Дубровиця, Заріччя, Славків, Медин, Лядо, Климок, Дуброва... Назви цих мальовничих місцин, без сумніву, відомі багатьом рокитнівчанам, адже в них ховається відлуння сивої давнини, від них віє якоюсь таємничою загадковістю. Про історичні корені багатьох з них нам і оповів Іван Олексійович. А почув він ці легенди ще шестирічним хлопчиною на так званих посиденьках від старших людей.

...Було це декілька сторіч тому, коли татари робили набіги на поліську землю. Люди знали хижу натуру ворога, знали: пощади не буде. Або полон, або смерть — третього не дано. От і вирушали жителі від села, за болото, в ліс дрімучий, у потайну місцину. Нерідко роками доводилося їм жити в тимчасових поселеннях. Але життя є життя. Навіть в таких умовах люди працювали, одружувалися, народжувалися діти, святкували і сумували дружньою

сім'єю. Саме з такими подіями пов'язане походження назв Ступське, Могилочки, Бор. Люди товкли в ручних і ножних ступах просо, ось так і утворилась місцина Ступське. А в Борі старі люди пам'ятають як на соснах були просвердлені дірки для укріплення горизонтального ткацького верстака. Прощалися з тілом померлих на Могилочках. Це місце використовувалось як тимчасове кладовище. Все село, від малого до великого, сходилося на великоднє гуляння, де священик освячував паски. За традицією це повинно було відбуватися на подвір'ї і біля церкви.

сійович на різних посадах в нашому селищі, разом з дружиною виховав трьох синів, нині перебуває на заслуженому відпочинку.

А привела нас до оселі цієї людини єдина мета — почути розповідь місцевого краєзнавця про походження назв прилеглих до села урочищ і принагідно познайомитися з довоєнною історією нашої школи. Вересень цього року буде знаменним для Рокитнівської середньої школи № 2, адже їй виповнюється 100 років.

ВІДЛУННЯ СИВОЇ ДАВНИНИ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

Але із-за відсутності її святкування проходило на Красному бродку. До річч, Гаївка одна із околиць селища Рокитне, має таке саме походження (від місцевої назви весняних пісень і хороводів). А на Проскурному броду священик в Провідну неділю роздавав проскурки, і люди йшли в Могилочки провідати померлих родичів. На кладовище несли паску, яйця, інші страви і обідали прямо на могилах.

ХТО З РОКИТНІВЧАН не знає первісної краси урочища Кобила. Але напевне одиниці знають легенду про походження цієї назви. Це було в ті далекі лихі часи,

коли по наших поліських стежках в пошуках здобичі нищпорили справжнісінькі людологи — монголо-татари. Спорожніло наше село, їдкий дим від палаючих жител стелився густим серпанком. Татари були розлючені: ще б пак — ні однієї невільнички — красуні, жодного здорового парубка не взяли вони в полон. Чим же вести торг на невільничому ринку в Кафі? Але ось один із яничар — вершників запримітив на узліссі молодого хлопця і з ятаганом в руці кинувся йому навздогін.

Близько години мчала за втікачем погоня. Здавалось, ось-ось наздожене татарин парубка. Але сама природа стала на захист правди. Для поліщуків болота з діда-прадіда були своєрідними невичерпними коморами різних лісових ягід. При загальній бідності ґрунтів, коли хліба з нового врожаю селя-

(Закінчення на 4-ій стор.)

ини нові ледь вистачало до половини зими, чорниці, бруслиці, буяхи, журавлина ставали неабиякою підмогою. Не підвело болото поліщука і на цей раз. Ледь парубок перетнув по тільки йому знайомій стежці болото, як воно відразу ж розставило пастку — підступну трясовину. І горе тому, хто необачно потрапляв у цю пастку. А кмітливий селянин, стоячи на протилежному боці болота, й запитує у татарина:

— В тебе кінь чи кобила?

— Кобила, — відповідає татарин.

— Якщо кобила, то тут тобі й могила!

Перекошилось в татарина обличчя від гніву. Стрімко вдарив коня і повів його на трясовину. За хвилину лишилася від чужинця одна тільки згадка — березовий хрес, який зробив хлопець. З тих пір і донині називається ця місцина Кобила...

РОЗПОВІДАВ Іван Олексійович і про розодендрон жовтий або азалію понтійську — символ нашого краю. Ця рослина й досі лишається загадкою для ботаніків. Бо росте в Україні тільки на сході західного Полісся — себто в нас. А основні місця її поширення — гори Кавказу і Малої Азії. От вчені і дошукуються, як могла потрапити азалія з тих гір аж за тисячу кілометрів на волинське Полісся. Існує багато легенд, які пов'язують появу в наших краях цієї екзотичної рослини з колишніми набігами татар. Кажуть, що татари на конях мали два мішечки — в одному тримали овес, в другому — насіння азалії. Так от гіпотезу для чого їм було насіння азалії я почув уперше з уст Івана Олексійовича. Заварюючи це насіння і миючи настоєм себе і коней, татари таким чином боролися з коростою — постійним їхнім супутником у походах.

ЦІКАВОЮ видається і гіпотеза походження місцини Заграддя — це район сучасного молокозаводу. В давні часи в Рокитно можливо було потрапити лише

ним датошляхом з боку Єсницька. Так от в перетині цього шляху із залізничною колією, що йде на Рокитнівський спецкар'єр, були споруджені дерев'яні ворота. Двоє вартових з початком ночі закривали вхід у село, а відчиняли зі сходом сонця. Самі ж цілу ніч ходили по селу з дубовим кийком і слідували за порядком.

ЖИТЕЛІ околиці села Рокитне — Хомина, мабуть, і не підозрюють, що проживають на Хоминій землі в прямому розумінні цього слова. В районі сучасного хлібозаводу на початку сторіччя простягався великий,

Селищу, яке виникло на декілька сторіч пізніше, фактично в кінці XIX ст.

На одному з фронтонів нашої школи (нині це шкільна майстерня) чітко викарбувана дата: 1896 рік. Село тоді входило до складу Кисоричської волості Овруцького повіту Волинської губернії. Прибудова до школи була здійснена в 1937 році і проводилась паралельно з будівництвом Успенської церкви ще за польських часів. Іван Олексійович ясно пам'ятає, що директором школи в 1936 році був Петро Прилуцький, вчителем закону божого — Борис Масловський. В Рокитнівській

ВІДЛУННЯ СИВОЇ ДАВНИНИ

так званий Розенбергів, сад. А наймитом-садівником у ньому був простий парубок **Х о м а**. І напевне Хома був сумлінним робітником, якщо отримав із землеволодін Резенберга досить значний земельний наділ.

Завжди привертає увагу перехожих невеликий ошатний будиночок біля залізничного переїзду на Хомині. Таке враження, немовби він тільки вчора збудований, не дивлячись на те, що на ньому викарбувана дата: 1909 рік. А все через високоякісну цеглу, яку на той час виробляли в Кисоричах. Ще й нині на старих звалищах іноді можна натрапити на таку цеглину з надписом **л а т и н с ь к и м и** літерами «Кисоричі» — своєрідним фірмовим знаком цегельні. Возили туди глину і наші односельчани з урочища Селище.

ЯК ВІДОМО, село Рокитне вперше згадується в опису Овруцького замку 1545 року. Таким чином, не важко підрахувати, що йому в минулому році виповнилося 450 років. Саме село

школі навчання проводилось виключно польською мовою, бо за розпорядженням волинського воєводи 1921 року українська і білоруські мови заборонялися.

Навчання в школі було шестирічне, а хто бажав опанувати і 7 клас, змушений був ходити в містечкову школу, яка була розташована в нинішньому приміщенні філіалу заводу «Ізумруд». Була в селищі і єврейська школа — тарбут, адже до війни ньому і на його околицях проживало близько 400 єврейських родин.

РОЗПОВІДАВ Іван Олексійович і про світське життя того часу. В селі був тільки один поліцейський Гавронський, але, як на диво, значні правопорушення траплялись дуже рідко. Протягом 1925 — кінця 30-их років старостою села була дуже поважна і поміркована людина — Трохимчук Василь. До речі, це він за свій кошт купив мідні дзвони до Успенської церкви.

Ми були приємно здивовані, коли почули з уст Івана Олексійовича, що в районі сучасної адміністративної

історичної пам'ятки по суботах і неділях заклично лунала музика військового духового оркестру, який складався з 36 музичних інструментів. На території парку був ставок, де за помірну плату можна було покататись на човні. Любителів екзотики чекала їзда на маленьких кониках — поні, гра в більярд і т. ін.

РОКИТНЕ в той час було військовим містечком, адже згідно документів Ризького мирного договору від 1921 року кордон між Польщею і Радянською Україною проходив через станцію Остки. В селищі постійно дислокувався батальйон корпусу охорони прикордоння (КОП) «Рокитне» яким в 1939 році командував майор М. Войцехівський. Військові казарми були розташовані біля Рокитнівської СШ № 1. В містечку постійно працювало військово-казино, силами військових був зведений басейн.

З повагою згадує Іван Олексійович лікаря місцевої лікарні Бориса Михайловича Оніщука, який за один злотий проводив загальне обстеження пацієнта і безпомилково ставив діагноз. Окрасою селища була приватна аптека Сольцмера (розташована поблизу військкомату), яка за асортиментом лікувальних засобів не поступалася столичним медичним закладам.

Розмовляли ми з Іваном Олексійовичем і про радянський час в історії нашого села, особливо про грізні суперечливі роки другої світової війни. Але це вже тема для іншої розмови. На закінчення хочеться подякувати нашому співрозмовникові за цікаву і змістовну інформацію і побажати йому і його родині всіх гараздів. А всіх односельчан, які володіють маловідомими фактами з історії життя села і школи, закликаємо звертатися до колективу Рокитнівської середньої школи № 2.

Ю. ХМЕЛЬОВСЬКИЙ,
вчитель географії Рокитнівської середньої школи № 2.